

การเฝ้าระวังสารเคมีในเลือดเกษตรกรในชุมชนแห่งหนึ่ง อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัย : นางสาวมยุรี มะธิปไตย กลุ่มงานบริการด้านปฐมภูมิและองค์รวม โรงพยาบาลพยัคฆภูมิพิสัย

ผู้นำเสนอ : นางสาวมยุรี มะธิปไตย

สถานที่ติดต่อกลับ :

สรุปสาระสำคัญ

บทนำ : อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีการเพาะปลูกข้าว และพืชผักสวนครัว มีทั้งสำหรับบริโภคในครัวเรือน และเพาะปลูกส่งขายเป็นอาชีพ และเกษตรกรกลุ่มส่วนใหญ่ ยังไม่เคยได้รับการประเมินภาวะเสี่ยงผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรว่าอยู่ในระดับใด ประกอบกับเกษตรกร ยังคงมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่เป็นจำนวนมากและต่อเนื่อง ซึ่งจากการวิเคราะห์และศึกษาเบื้องต้นในพื้นที่ พบว่าในการนำมาใช้นั้นได้มีการใช้อย่างไม่ถูกวิธี และขาดความรู้จึงทำให้มีผลกระทบต่อด้านสุขภาพโดยตรง ดังนั้นเพื่อเป็นพื้นที่นำร่องเฝ้าระวังและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงของเกษตรกร ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิจัยในประเด็นปัญหานี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและเฝ้าระวังสุขภาพผู้มีภาวะเสี่ยงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

วิธีการศึกษา : เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการ โดยใช้แนวคิดของเคมมิสและแม็คแท็กการ์ท (Kemmis &

MeTaggart, 1998) ดำเนินงานระหว่างเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2566 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่เกษตรกรกลุ่มเสี่ยงบ้านเมืองเจีย ตำบลปะหลาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 61 ราย ทำการคัดเลือกโดยเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย การทดสอบทดสอบเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส แบบสอบถามประเมินเสี่ยงในการทำงานของเกษตรกรจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช แบบติดตามการเยี่ยมบ้าน ขั้นตอนการดำเนินงานมี 4 ระยะดังนี้ ระยะที่ 1. วางแผน (Plan) สัมภาษณ์ วิเคราะห์ปัญหาการใช้สารเคมีเพื่อกำจัดศัตรูพืชในพื้นที่ วางแผนการดำเนินงาน ระยะที่ 2. ปฏิบัติการ (Action) ตรวจคัดกรองโดยการตรวจเลือดและใช้กระดาษทดสอบเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส อบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร ระยะที่ 3 สังเกตการณ์ (Observed) โดยใช้แบบสอบถาม และการเยี่ยมบ้านเกษตรกรกลุ่มเสี่ยง ระยะที่ 4 สะท้อนข้อมูล (Reflect) คืบข้อมูลโดยการประชุมกลุ่มหลังสิ้นสุดการดำเนินงาน วิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา : พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 61 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.09 อายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 36.06 ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ทำการฉีดพ่นสารเคมีเอง ร้อยละ 60.66 ความรู้ก่อนอบรมโครงการมีระดับความรู้อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 58.23 ผลการตรวจสารเคมีในเลือดของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงครั้งแรกพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปลอดภัย ร้อยละ 39.34 รองลงมาคือ มีความเสี่ยง ร้อยละ 37.70 ไม่ปลอดภัยร้อยละ 16.40 และน้อยที่สุดคือระดับปกติ ร้อยละ 6.56 หลังจากให้ความรู้หลังการอบรมพบว่าส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 90.26 และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและรับประทานรังจืดเพื่อลดระดับสารเคมีในเลือดในกลุ่มที่ไม่ปลอดภัย เป็นเวลา 3 เดือน ผลการศึกษาพบว่า มีเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงที่มาตรวจซ้ำ จำนวน 61 คน พบว่าผลการตรวจเลือดส่วนใหญ่อยู่ในระดับปกติ ร้อยละ 62.29 รองลงมาคือระดับปลอดภัย ร้อยละ 32.79 ไม่ปลอดภัยร้อยละ 3.27 และน้อยที่สุดมีความเสี่ยง ร้อยละ 1.6

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การเฝ้าระวังสารเคมีตกค้างในเลือดเกษตรกรในครั้งนี้ ทำให้เกษตรกรรู้วิธีป้องกันโรคและการดูแลสุขภาพเบื้องต้นและวิธีการใช้สมุนไพรด่างพิษ โดยใช้หลักแนวคิดในการดำเนินงานคือ “สอบถามปรับเปลี่ยน เรียนรู้ มุ่งสู่สุขภาพ” สอบถาม คือ ชาวบ้านร่วมกันเสนอปัญหา และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ปรับเปลี่ยน คือ หลังจากการเข้าอบรมแล้ว ชาวบ้านได้ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญาสุขภาพ ซึ่งการจัดกิจกรรมในรูปแบบดังกล่าวจะช่วยให้ชาวบ้านได้พึ่งพาตนเองในการแก้ไขปัญาสุขภาพในครอบครัว และชุมชน พร้อมทั้งยังเป็นการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จในการที่จะสานต่อการดำเนินงานแก้ปัญาสุขภาพในชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป เรียนรู้ คือ เมื่อคนในชุมชนเห็นความสำคัญของปัญหาให้ความร่วมมือในการแก้ปัญาจึงส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ว่าผลที่กระทำนั้นมีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพที่ดีขึ้น มุ่งสู่สุขภาพ คือ จากกิจกรรมที่ได้ทำในชุมชนนั้นสามารถลดสารเคมีในเลือดได้ และรู้ว่าสารเคมีมีพิษอย่างไรเราสามารถป้องกันและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับภัยจากสารเคมีได้

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นรวมทั้งการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนโดยการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ ได้แก่ วิทยุ และการกระจายเสียง เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสนับสนุนบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตระหนักถึงโทษภัยของสารเคมี และการป้องกันตนเองจากสารเคมีอย่างถูกวิธี ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมจะต้องจัดอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

๒. กิจกรรมโครงการควรมีการขยายการดำเนินงานต่อไปในหมู่บ้านอื่น ๆ ของพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อความครอบคลุมในการแก้ไขปัญาและเพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชน